

Daniel Lipšic a Radoslav Procházka

Ústava Európskej únie: áno či nie?

KONZERVATÍVNY INŠTITÚT
CONSERVATIVE INSTITUTE
M R ŠTEFÁNKA

KONZERVATÍVNY INŠTITÚT
CONSERVATIVE INSTITUTE
M R ŠTEFÁNKA

Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika

riaditeľ: Ondrej Dostál

Štefánikova 1, 81106 Bratislava, Slovenská republika

tel./fax: 00421- 2 - 52493745

E-mail: conservative@institute.sk

www.konzervativizmus.sk

Copyrights © Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, 2002

Vydanie tejto publikácie podporila

Nadácia pre podporu občianskych aktivít (NPOA)

Obsah

Má mať Európska únia ústavu?	6
Otázka legitimacy Európskej ústavy	8
Kto by mal byť nositeľom legitimacy toho procesu?	8
Charta	12
Potrebuje Európska únia reformu inštitúcií, pokiaľ áno, ako to spraví bez ústavy?	24

„My, ľud Spojených štátov, aby sme vytvorili dokonalejšiu jednotu, nastolili spravodlivosť, upevnili domáci pokoj a zabezpečili obranu krajiny, podporovali rast všeobecného blahobytu a zaistili slobodu sebe a svojim potomkom, vydávame si túto Ústavu Spojených štátov.“

Pred vyše 200 rokmi sa vo Philadelphii konalo stretnutie Konventu, ktorého výsledkom bola ústava Spojených štátov amerických. V najbližších dňoch sa opätovne stretne iný konvent, konvent Európskej únie, ktorý sa zamýšľa nad podobou ústavného dokumentu – zmluvy, ktorý by mohol vzniknúť v Európe.

Pre viacerých to nie je náhoda. Napokon, už pred tými 200 rokmi hovoril Benjamin Franklin, účastník „amerického“ konventu, že by bol rád, keby sa dokument (Ústava USA) osvedčil nielen v Spojených štátoch, ale že by si ho mohli osvojiť aj európske národy. Jeden z cieľov európskeho konventu je práve nájsť spôsob, ako usporiadať vzťahy medzi európskymi krajinami, akú podobu dať budúcej Európskej únii a či prostriedkom toho má byť ústava Európskej únie.

Za týmto účelom sme na pôdu Konzervatívneho inštitútu pozvali dvoch hostí, ktorí sa venujú ústavnému právu a ktorí, predstavujú rozdielne pohľady na túto vec.

Polemika sa týkala dvoch tém: po prvé, legitimity samotnej ústavy, či v Európe existuje niečo, nejaký suverén, ktorý by legitimizoval takýto dokument a po druhé, jedinému konkrétnemu, o čom sa dá diskutovať, Charte základných práv, ktorej návrh spoločne vypracovali Európsky parlament, Európska rada a Komisia.

*Jaroslav Daniška,
spolupracovník Konzervatívneho inštitútu*

Publikácia je prepisom diskusie medzi Danielom Lipšicom a Radoslavom Procházkom, ktorá sa uskutočnila na pôde Konzervatívneho inštitútu 6. marca 2002.

Vydanie tejto publikácie podporila Nadácia pre podporu občianskych aktivít.

Má mať Európska únia ústavu?

Radoslav Procházka

Táto otázka je podľa mňa funkciou odpovedí na dve predchádzajúce a súvisiace otázky, tá prvá je, že či Európska únia potrebuje inštitucionálnu reformu.

V prípade, že nie, nepredikujem odpoveď na tú otázku. Ale v prípade že áno, tak vyvstáva otázka, v akej forme má byť realizované rozhodnutie o tej reformovanej podobe verejného priestoru.

Sú tu v zásade dve možnosti: jedna, ktorú môžeme nazvať čiastkovou možnosťou, alebo formou čiastkovej novelizácie. Tá spočíva v prijatí zmluvy, ktorá by bola zmenou alebo zmenou a doplnením existujúcich zakladateľských zmlúv.

Druhá možnosť, ktorú pracovne nazvem tzv. úplným znením, znamená prijatie nejakého simulárneho, koncízneho a vyčerpávajúceho dokumentu, ktorý by upravil konštitutívne aspekty výkonu jurisdikcie Európskej únie.

Ak je odpoveď na otázku, či má mať Európska únia ústavu, nie, tak to môže mať dva dôvody. Jednak sa jej nositeľ môže domnievať, že Európska únia nepotrebuje inštitucionálnu reformu, alebo sa domnieva, že vhodnejšou formou realizácie tej reformy, pokiaľ ide o právne vyjadrenie, je forma čiastkovej novelizácie.

V septembri roku 1999 denník SME uverejnil diskusiu troch právnikov, z ktorých sa všetci zhodne vyjadrili, že uprednostňujú v danej situácii prijatie novej Ústavy Slovenskej republiky pred jej čiastkovou novelou, a to z dôvodu, že toto riešenie považovali za vhodnejšie z doktrínového aj praktického hľadiska, no a jeden z tých troch bol Daniel Lipšic a druhý z tých troch som bol ja.

Čo sa týka dôvodov, pre ktoré sa domnievam, že forma úplného znenia je vhodnejšia ako forma čiastkovej novelizácie, sú to jednak formálne, alebo technické dôvody a dôvody vecné.

Formálne dôvody spočívajú v tom, že primárne komunitárne právo ako kvázi ústavné právo Európskej únie dnes pozostáva z približne dvadsiatich novelizácií a pätnástich samostatných textov, vyše tisíciky ustanovení, takže aj z toho vidieť, že sa primárnemu komunitárnemu právu oprávnene hovorí labyrint. K technickým dôvodom sa ešte vrátim.

Vecné dôvody sú podľa mňa dva. Zo symbolických dôvodov myšlienka ústavnej zmluvy vytvára priestor pre aktívnejšiu účasť verejnosti na tomto normotvornom procese a jednak, podľa mňa, práve myšlienka singularného, koncízneho a vyčerpávajúceho dokumentu vytvára priestor pre skutočnú konfrontáciu predstáv o tom, čo by malo byť obsahom reformy.

Zoberme si, čo by malo byť obsahom reformy. Témami sú presnejšie vymedzenie delby kompetencií medzi členské štáty a Európsku úniu, právny štatút Charty, postavenie národných parlamentov v architektúre verejného priestoru únijného a zjednodušenie zmlúv.

Zjednodušenie zmlúv, je vlastne dnes už terminus technicus v únijnom práve a obsahuje dva komponenty: konsolidáciu a kodifikáciu.

Konsolidácia znamená reštrukturalizáciu znenia zmlúv, teda zmenu vnútorného členenia zmlúv. Kodifikácia znamená sústredenie všetkých tých ustanovení a svojím spôsobom zjednodušene povedané ich rekapituláciu alebo ich transponenciu do nového znenia. Z toho vychádzajúca reštrikcia, ktorá hovorí, že to zjednodušenie sa má odohrať za takých podmienok, pri ktorých nemá ísť proti zneniu existujúcich zmlúv.

Význam tejto reštrikcie a to, že by tá inštitucionálna reforma v zásade nemala ísť proti zneniu súčasných zakladateľských zmlúv je o to väčší, o čo menší je priestor pre abstrahovanie od súčasného znenia. Znamená to, že tú reštrikciu ignorujú práve tí autori, ktorí vychádzajú z predpokladu, že by sa mala prijať nejaká ústavná zmluva, alebo ústava.

Má to svoj zjavný dôvod, že radikalita reformy, alebo reformnosť ako taká je práve funkciou možnosti abstrahovať od súčasného znenia. Tá možnosť je o to výraznejšia, o čo viac sa blížime k myšlienke akéhosi úplne nového dokumentu.

Forma čiastkovej novelizácie je nevhodná aj z toho dôvodu, že práve ona je priestorom pre „plíživé zjednocovanie“ kontinentu, ktoré kritizoval aj Klaus. Práve v prípade formy je tu isté status quo, od ktorého je náročné sa odchyliť. A omnoho menej náročné je odchyliť sa od toho status quo a reformovať v prípade, že sa ide do debaty s relatívne čistým stolom.

Otázka legitimacy Európska ústava

Legitimita je ťažiskový problém reformy. Reforma je realizovateľnejšia prostredníctvom alebo formou úplného znenia. Domnievam sa, že to istým spôsobom môže ošetriť aj otázku legitimacy.

Pokiaľ ide o otázku legitimacy samotnej, tak tá je vždy a zásadne funkciou legitimacy procesu, ktorým je ústava vytvorená. Forma úplného znenia je vhodnejšia, lebo slúži k účelu sprehľadnenia primárneho komunitárneho práva.

V marci som publikoval rozsiahly článok k tomu, v čom vidím problém ústavného procesu ja. Ten spočíva v tom, že kabinetní nominanti jednotlivých národných establishmentov, by ústavu vytvorili a prijali a v podstate by si ju národné parlamenty aj ratifikovali.

Ak má ale európska ústava byť nielen technickou, ale aj hodnotovou inštrumentalitou, ak má potvrdiť isté axiologické - hodnotové súradnice európskeho vývoja, tak musí byť prostriedkom pre emancipáciu démosu.

Démos tu zatiaľ nie je. Preto si myslím, že európska ústava, ako myšlienka je vhodná aj z toho dôvodu, že môže vytvoriť priestor, pre uvažovanie o tom, či démos vlastne chce vzniknúť, lebo démos môže vzniknúť práve týmto sebakonstruktívnym aktom, ktorým je rozvažovanie v prípade prijatia európskej ústavy.

Kto by mal byť nositeľom legitimacy toho procesu?

Legitimita je podľa mňa funkciou legitimacy procesu. Proces spočíva v jeho niektorých aspektoch ako ratifikácia formou priamej demokracie,

hoci viem, že som s týmto názorom vo výraznej menšine. Ratifikáciu národnými parlamentmi však nepovažujem za dostatočnú podmienku pre splnenie legitimacy ústavy a jednoducho vytvorenie rámca pre postupnú sebakonštitúciu európskeho démosu.

Nositelom, pokiaľ by sme prijali východisko, že primárnym a tým konečným účelom prijatia európskej ústavy je sprehľadnenie primárnej komunitárnej legislatívy, pokiaľ by to teda bola technická inštrumentalita, tak tými suverénmi sú proste členské štáty. V tomto prípade to sedí a už to zostáva na vnútroštátnych ústavách, ako si oni tú legitimitačnú funkciu vyriešia vo svojich vnútorných vzťahoch, ale vo vzťahu ku komunite, vo vzťahu k spoločenstvu, k Únii ako takej sú to samozrejme členské štáty.

Osobne s tým mám problém, pretože to považujem za výsledok nejakej odbornej, technickej, expertnej alebo úradníckej elity a nepovažoval by som takúto ústavu za legitímnu.

Ten druhý nositeľ legitimacy je démos, európsky démos, ktorý tu zatiaľ nie je, ale ktorého existenciu by som a priori nevyklučoval. Myslím si, že v roku 2004 európska ústava určite existovať nebude a určite sa nebude týkať Slovenskej republiky.

Keďže Konvent neplní tú úlohu, v ktorej funguje počnúc kreáciou, je tu jednoducho priestor pre to, aby démos uvažoval o tom, čo tvorí spoločné podložie jednotlivých národných identít a či to spoločné podložie jednotlivých národných identít je natoľko významné, aby odôvodnilo to, že sa fikcia toho démos zmení sa výslednú ústavno-politickú realitu.

Ústava môže plniť dva účely: môže plniť účel prostriedkov v dvoch podobách, teda technická inštrumentalita a hodnotová inštrumentalita.

Technická spočíva v tom, že sa sprehľadní systém komunitárnej legislatívy a v dôsledku toho sprehľadnenia sa v istom rozmere posilní aj prvok legitimacy, a to v tom zmysle, že sa napríklad vyjasnia kompetencie medzi členskými štátmi a Úniou, vyjasní sa postavenie národných parlamentov s tým, že sa to postavenie národných parlamentov pravdepodobne zintenzívni, teda v úvodzovkách zlepši. Podrobnosti nie sú podstatné.

Pokiaľ chápeme európsku ústavu ako prostriedok, ako hodnotovú instrumentálnosť, to znamená ako prostriedok pre emancipáciu a sebakonštitúciu európskeho démos, tak v takom prípade zostane európsky démos fikciou, ak sa nebude sám podieľať na tvorbe ústavy. Znamená to, že legitimita súvisí s tým, čo od ústavy očakávame.

Pokiaľ od ústavy očakávame, že ona tu nejakým spôsobom bude vychádzať a reflektovať fikciu európskeho démos, tak nebude legitímna v prípade, že ten démos nebude naozaj, že nedôjde k jeho emancipácii, k sebakonštitúcii, že on nebude tým konštitutívnym, spoločensotvorným živlom, lebo každá ústava je vlastne výsledkom – u nás máme štátotvorný národ – a spoločensotvorným by malo tento spoločensotvorný živél – ten démos.

Sú to jednoducho dve podoby účelnosti ústavy, alebo dve jej verzie. Ja osobne, hoci som vo výraznej menšine, sa prihováram za tú hodnotovú, ale navrch má tá technická, pretože je efektívnejšia, je jednoduchšia a je pre ňu momentálne väčšia podpora. V takom prípade, keď prijmete toto východisko, že od európskej ústavy očakávate to, čo som povedal z toho technického hľadiska, tak bude ústava legitímna v prípade, že bude ustanovená procesom, ktorý za legitímny ustanovili členské štáty, pretože Európska únia vychádza zo spoločných ústavných tradícií napríklad členských štátov. V prípade ale, že od európskej ústavy chceme splnenie iného účelu, tak tomu zodpovedá aj iný proces jej kreácie.

Musíme sa zmieriť s tým, že Európska únia nie je medzinárodná organizácia. EÚ je nová forma politickej nadnárodnej organizácie a výkon jej jurisdikcie má znaky výkonu štátnej moci. Má znaky výkonu štátnej moci a 80 % ekonomických a sociálnych vecí členských štátov upravuje sekundárne komunitárne právo. To je len jeden aspekt. Jednoducho nadnárodné orgány, ktoré sú samozrejme kreované členskými štátmi. Vidíme tú odstredivú tendenciu Únie, vidíme, že naozaj sa stáva autonómnym telesom, ktoré relatívne autonómne vykonáva svoju jurisdikciu, a to sú materiálne znaky štátneho útvaru a hovoriť o tom, že sa stane Európska únia štátnym útvarom v prípade, že by sme spravili proporcionálne voľby do európskeho parlamentu, čím by sme kreovali Európsku úniu cez dé-

mos, podľa mňa úplne nesedí, pretože ten štátny útvar Európskej únie vychádza úplne z niečoho iného. Vychádza z povahy čoraz intenzívnejšie a v čoraz väčšom rozsahu normatívnych regulácii spoločenských vzťahov na úrovni členských štátov s tým, že členské štáty sa nemôžu dovolávať svojich vnútroštátnych ústavných poriadkov ako dôvodu pre neplnenie záväzkov zo zakladateľských zmlúv.

Daniel Lipšic

Otázka nestojí tak, či má mať Európska únia ústavu, ale ak mám mať nejaký zásadný dokument, tak aký by mal byť jeho obsah. Totižto prísť k záveru, že dnes sú štyri zakladateľské zmluvy o Európskej únii a z toho sa urobí jedna základná a tri ďalšie alebo niekoľko ďalších, ktoré na ňu budú nadväzovať, ale nič sa v obsahu nezmení a nazve sa tou základnou ústavou, nejakú veľkú zmenu neurobí. Názov v tomto nie je podstatný. Podstatné je, čo vlastne tou ústavou vznikne.

Na začiatku zaznel citát z ústavy Spojených štátov amerických, teda ústavy, ktorá vytvorila štátny útvar, vytvorila federáciu a aj z toho dôvodu jej proces prijatia bol taký, že stačila ratifikácia dvoma tretinami štátov, aby tá ústava bola schválená a pokiaľ viem, jeden štát ju neratifikoval nakoniec vôbec a napriek tomu je tá ústava platná. Osobne som proti tomu, aby bolo ambíciou európskej ústavy vytvoriť z Európskej únie nejaký štátny útvar, či ho nazveme únia alebo federácia, to je teraz nepodstatné, a od toho sa tým pádom odvíja aj legitimita, ktorú by tento dokument mal mať. Takýto dokument ako ústavná zmluva - nazvime to ako chceme - môžu legitimizovať podľa mňa len členské štáty. Keďže v Európe prakticky všetky členské štáty majú parlamentnú vládnú formu, tak ide o národné parlamenty týchto členských štátov, respektíve referendum, podľa toho, aká je ústavná úprava v tom ktorom štáte. Ak by sme chceli, aby tento dokument mal vyššiu mieru legitimacy, to znamená, aby bol legitimizovaný priamo občanmi členských štátov Európskej únie, tak by sme museli povedať, že vytvárame štátny útvar Európskej únie, akúsi formu únie alebo federácie a tam si myslím, že je ten dôležitý zlom.

Charta

Charta má samozrejme zatiaľ len politickú váhu, nie je to právne záväzný dokument. V Konvente práve prebieha diskusia, či má mať právny záväzok, a či teda má byť súčasťou akejsi budúcej európskej ústavy. Osobne si myslím, že nie.

V Európe relatívne dobre funguje mechanizmus Európskeho dohovoru o základných ľudských právach a slobodách, ktorým samozrejme nie sú viazané orgány Európskej únie, ale sú ním viazané orgány členských štátov. Preto sa mi javí ako celkom najlogickejší postup, že by sa Európska únia stala zmluvnou stranou Rímskeho dohovoru, čo je absolútne najštandardnejší postup.

Vytvárať paralelnú chartu oproti Rímskemu dohovoru, ktorá na jednej strane obsahuje rôzne druhy práv, jednak práva, ktoré sú totožné s právami podľa Rímskeho dohovoru, a ďalej práva, ktoré sú formulované širšie ako práva v Rímskom dohovore (sú to napríklad práva, ktoré sa týkajú súdneho konania, kde je zakotvený princíp proporcionality trestov, kde sa vo všeobecnosti povoľuje pozitívna diskriminácia, pričom v Rímskom dohovore tomu tak nie je).

Napriek tomu ale jedno zo záverečných ustanovení Charty hovorí, že práva v Charte treba, pokiaľ nie sú identické, vykladať vo svetle Rímskeho dohovoru a judikatúry Európskeho súdu. Neviem si celkom dobre predstaviť, ako by dve súdne inštitúcie celkom identickým spôsobom vedeli judikovať prípady, ktoré sú právne totožné rovnako, pretože bohužiaľ je pravdou, že súdne rozhodnutia častokrát závisia od zloženia súdnych tribunálov a tie by boli výrazne odlišné a boli by aj výrazne odlišne kreované.

Neviem, aká môže byť námietka proti myšlienke, aby sa Európska únia stala zmluvnou stranou Rímskeho dohovoru, aby orgány v nej boli viazané Rímskym dohovorem, priznám sa, nevidím dôvod na schválenie Charty ako právne záväzného dokumentu. Okrem toho, Charta obsahuje samozrejme ďalšie práva, ktoré dohovor nepozná, a to sú najmä práva so-

ciálne, ktoré sú aj v našej ústave skôr vo forme politickej deklarácie a nie sú vymožitelné, mimo rámca zákonov, ktoré ich vykonávajú, a tým pádom do určitej miery spochybňujú aj právnu záväznosť a vymožitelnosť iných práv, pretože sa nachádzajú v jednom dokumente. To znamená, pokiaľ má niekto právo na prácu podľa našej ústavy, ale toho sa môže domáhať iba podľa zákonov toto právo vykonávajúcich, tak je to skôr deklaratórne právo. Ale v tom istom dokumente, v inom oddieli, v tej iste hlave je aj sloboda prejavu, ale tá nie je vymáhateľná voči štátu len na základe vykonávajúceho zákona, ale je vykonateľná priamo. Teda skutočnosť, že sa do jedného záväzného dokumentu dostanú tieto dva druhy práv, myslím si, spochybňuje vážnosť tej prvej kategórie.

Radoslav Procházka

Osobne si nemyslím, že judikatúra je momentálne v takom štádiu, že by nedokázala reflektovať rozdiely medzi sociálnymi právami a tými takzvanými negatívnymi právami a že ich zaradenie do jedného dokumentu istým spôsobom znehodnocuje tie prvé práva. Tým ale samozrejme nie som ani ja zástancom sociálnych práv, možno som trochu tolerantnejší voči sociálnym právam ako Daniel Lipšic.

Myslím si ale, že sú dôvody uvažovať, prečo je to tak, a nie inak. Jeden je podľa mňa zjavný: každá ústava, keďže stále hovoríme o ústavnej zmluve, má dva piliere – vzťahy medzi štátnymi orgánmi a vzťahy medzi štátom a jeho obyvateľmi.

Keď teda bude existovať ústavná zmluva EÚ, tak isto musí mať dva piliere, ústavu orgánov vykonávajúcich jurisdikciu Únie a pilier, ktorý bude upravovať vzťah týchto orgánov s adresátmi ich normatívneho pôsobenia, „adresátom práva“. To je jeden dôvod.

Druhý dôvod, prečo by Únia nemala pristúpiť k dohovoru, a to je hlavne nemecká téma je nasledovný. Súhlasím, že ani ja nevidím široký katalóg dôvodov, pre ktorý by Únia nemala pristúpiť k Rímskemu dohovoru. Jeden možno podstatný by sa ale našiel. Dohovor ustanovuje to

úplne banálne základné minimum. Medzi jeho signatármi a Úniou je ale obrovský rozdiel - napríklad Rusko.

Rusko je členom Rady Európy, je zmluvnou stranou dohovoru, ale jeho tradície, jeho hodnoty tvoria to základné hodnotové mínus, v porovnaní s Európou. Európska únia teraz prišla so svojou Chartou, hoci tá má zatiaľ len politický význam, nie normatívny.

Napriek tomu však, napríklad Španielsky ústavný súd v roku 2000 argumentoval v jednom zo svojich rozhodnutí článkom 8 Charty upravujúcim ochranu osobných údajov, práve preto, že ochrana osobných údajov sa stala jednou z tém, kde sa uvažuje o rozšírení spolupráce a koordinácie politik.

Český ústavný súd – teda hovoríme o kandidátskej krajine – tak isto v jednom zo svojich rozhodnutí už argumentoval Chartou. Čiže ja si myslím, že v skutočnosti normativita Charty nebude ani tak dôsledkom nejakého politického rozhodnutia, ale bude dôsledkom toho, čo na ústavných súdoch a najvyšších súdoch pozorujeme už desiatky rokov, a to je to, že skutočný význam nadobúdajú tieto ustanovenia až v procese aplikácie a normativita bude dôsledkom toho, ako sa k tomu postavia súdy. Postavenie súdov k Charte a najmä postavenie Európskeho súdneho dvora treba samozrejme vyriešiť, to je predmetom reformy. Osobne si tiež myslím, že by asi bolo najčistejšie, keby Únia pristúpila k Rímskemu dohovoru.

Daniel Lipšic

Rád by som dodal ešte jednu vec. Naozaj je možné z istého hľadiska pominúť sociálne práva. Ale to, že niektoré ústavné súdy v súčasnosti, keď je Charta ešte len politický text a už argumentujú jej textom, bohužiaľ len vyjadruje skutočnosť, že legitimita tých rozhodnutí je podľa mňa vážne spochybnená a zároveň to dokumentuje, že sudcovia a aj ústavní sudcovia už dnes neváhajú odôvodňovať svoje rozhodnutie aj svojím svetoznamom, napr. nejakou Chartou. To je, myslím si, smutný znak ústavnej judikatúry v Európe.

Radoslav Procházka

Pre niekoho smutný, pre niekoho nie, ale nemyslím si, že je to tak, pretože tento dokument si niekto len tak nevymyslel, nespadol z neba, pracovalo sa na ňom a existuje.

Zároveň je ale Charta revidovateľná. Nie je to proste statický dokument, do ktorého sa nebude žiadnym spôsobom dať zasiahnuť. A spôsob a rozsah toho, ako sa bude dať do neho zasiahnuť, závisí aj od spôsobu, akým bude ústavná zmluva kreovaná, aký bude ten proces. Článok osem je, podľa mňa, príklad toho, že dohovor v súčasnom stave neošetruje všetko a ošetruje to spôsobom, ktorý musí reflektovať to, že v Rade Európy je cez 40 štátov a to má svoje dôsledky pre rozsah práv.

Daniel Lipšic

Pripomenul by som, že Charta ako taká samozrejme, neviaže členské štáty. Členské štáty viaže len, keď vykonávajú právomoci, ktoré im zveruje komunitárne právo, a potom viaže Európsku úniu, čiže ochrana osobných údajov, ktorá je obsahom mnohých ústavných dokumentov je chránená. No a ochrana ostatných údajov „vis a vis“ orgánom Európskej únie môže byť pokojne chránená aj v primárnej legislatíve, nemusí mať formu ochrany v Charte.

Či je možné uvažovať o nejakej zmene obsahu Charty, som si nie taký istý. Či je Charta ešte taký živý dokument, aj keď práve súdy nakladajú s ústavou ako so živými dokumentmi. Pred časom som bol na jednom stretnutí komisie, ktorá Chartu pripravovala, a keď sme sa vyjadrovali za viaceré krajiny k otázke sociálnych práv, bolo nás niekoľko, ktorí sme namietali, že tie sociálne práva by nemali byť súčasťou návrhu Charty, tak si nás tam každý vypočul a pridali sa dokonca aj niektoré členské štáty, ale žiadna zmena sa neudiala, ani nejaká významná diskusia sa o tom nevedla. Takže som trochu skeptický, či ešte Charta bude podliehať nejakým veľkým zmenám.

Radoslav Procházka

Nehovorím o veľkých zmenách, ale tvrdím, že to nie je úplne nerevidovateľný dokument, že je v istom rozsahu otvorený.

Keby ale pristúpila Únia k Rímskemu dohovoru, bolo by to zaujímavé, lebo štrasburský súd jednoducho nevládze. Nevládze napríklad ani všetky prietahové veci. Veci namietajúce prietahy v konaní riešia 5 – 6 rokov. Došlo síce k zjednodušeniu štrasburského mechanizmu, ale sú obrovské praktické problémy s uplatňovaním dohovoru na úrovni aplikácie práva a v prípade, že by sa pasívne legitimovaní subjektmi tých porušení, to znamená orgánmi, u ktorých môže ísť vyslovené porušenie, stali ešte orgány Únie, tak by to znamenalo radikálny nárast prípadov, ktoré na súd prídu a bolo by to potrebné riešiť. To je ďalší praktický dôvod, že by Európsky súdny dvor, ktorý už nevykladá zakladateľské zmluvy, keď príjmu základné práva; tvrdí, že základné práva sú súčasťou spoločných ústavných dokumentov členských štátov, ktoré vlastne tvoria to podložie Únie a vykladá tieto základné práva ako fundamentálne ústavné princípy, celú tú primárnu a vlastne aj sekundárnu legislatívu a pomeriava týmito právnymi konaniami orgánov Únie. On si istým spôsobom zvyká na to, že zakladateľské zmluvy majú materiálne znaky ústavy a ja si myslím, že európsky súdny dvor, postupne bude Chartu posilňovať a o to náročnejšie bude potom úplné vzdanie sa myšlienky Charty a presunu ochranných kompetencií na Štrasburg.

František Šebej, predseda Výboru NR SR pre európsku integráciu

Aká je legitimita spomínaného dokumentu? Pripúšťam, že legitimita je funkciou procesu, ktorý sa za nejakých okolností prijíma, ale nie výlučne. Legitimita je vlastne isté oprávnenie, vláda je legitímna, ak požíva od svojho ľudu oprávnenie vykonávať moc, dokument je legitímny vtedy, ak tí, ktorí z moci toho dokumentu sú ovládaní alebo riadení alebo podrobujú sa sile, teda súhlasia, že je to tak.

Pozorne som počúval, keď sa na európskom fóre zjavila zmienka o ústave a aj to, kto a čo všetci o tom rozprávajú, ako by to malo vyzeráť, či by to vôbec malo byť. Zďaleka to nie je také jasné a naozaj neexistuje zatiaľ to, čo ste nazvali démos, čiže európsky ľud.

Ak niečo existuje, tak sú to ľudia, ktorí sú príslušníkmi národov, konkrétne: Francúzi, Poliaci, Maďari a čuduj sa svete aj Briti, ale oni zatiaľ tento druh identity, ak vôbec pociťujú, tak len málo a ak má byť účelom nejakého ústavného dokumentu vytvorenie takejto identity, tak to je presne opačný postup, ako by som očakával. Najprv tu musí byť to spoločenstvo, ktoré sa cíti byť spoločenstvom, ľudia v ňom cítia, že patria do toho spoločenstva a potom vyjadria svoje spoločné presvedčenie, svoj hodnotový systém a spôsob, ktorým chcú nejakú ústavu, nejaký ústavný dokument.

Osobne teda neviem ako k tomu dospieť, ale zdá sa mi trochu takým politickým inžinierstvom alebo sociálnym inžinierstvom, ak takýto dokument vytvoríme, pričom nie je problém vytvoriť aj veľmi dobrý ústavný dokument. Vy dvaja, keby ste si sadli, tak som presvedčený, že vytvoríte rešpektuhodný ústavný dokument. Ale vytvoriť takýto dokument v nádeji, že on pomôže z tej dlhorokej a nekonzistentnej a zatiaľ do národov rozdelenej Európy vytvoriť jeden ľud, tak to mi pripadá ako sociálne inžinierstvo.

Druhá vec je, že ak má Európska únia pristúpiť k Rímskemu protokolu, mám ale problém, kto k nemu vlastne pristúpi, kto to je Európska únia, lebo Európska únia je suma členských štátov. Mali by to byť buď Európsky parlament, Európska Rada, ale Európska únia ako taká je abstraktum, to je ako keby sme my tu všetci boli súčasťou nejakého dohovoru a ešte aj všetci spolu by sme sa znovu stali súčasťou toho dohovoru.

Tretí problém, je takýto: ak sa bude ratifikovať čosi ako ústavná zmluva, ak to má mať váhu, ak to má byť hodnotový dokument, tak si neviem predstaviť, že by postačovala ratifikácia iba národnými parlamentmi ako akákoľvek iná zmluva. To mi pripadá nedostatočné. Ja som veľký nepria-

teľ referend ako takých, ale ak sa jedná o čosi, čo má byť ústavné, tak si to neviem predstaviť nijako ináč.

Daniel Lipšic

Keby pristúpila Európska únia k Rímskemu dohovoru, tak by to znamenalo, že by sťažnosti do Štrasburgu mohli byť podávané proti rozhodnutiam orgánov Európskej únie. O to vlastne ide, pretože akúkoľvek sťažnosť je možné podať aj dnes, len voči inému štátu, ale nie voči Európskej únii, pretože tá nie je stranou Rímskeho dohovoru. A tam nevstupujú všetky členské štáty Európskej únie spolu s ňou, lebo sú už všetky zmluvnými stranami Rímskeho dohovoru.

Radoslav Procházka

Pokiaľ ide o pochybnosti, o právnej subjektivite Európskej únie, neviem, či ste videli znenie asociačnej dohody Slovenskej republiky do Európskej únie a kto je tam podpísaný. Sú tam tri zmluvné strany: na jednej strane je Slovenská republika a na druhej strane sú dve zmluvné strany – Európska únia a členské štáty Európskej únie.

Sú to náznaky, že Európska únia má v istom zmysle právnu subjektivitu. Obchodné spory so Spojenými štátmi, to je dobrým dôkazom, zmluvy, ktoré má Európska únia podpísané s medzinárodnou WTO, tak isto čosi naznačujú.

Absolútne súhlasím s tým, že je úplne scestné, aby ústava bola prostriedkom pre vytvorenie démosu a výslovne som túto myšlienku odmietol. Myšlienka ústavy môže byť prostriedkom pre vytvorenie priestoru preto, či sa démos cíti ako démos, tá moc nie je na ulici, takže nie démos vytvorený ústavou, ale démos ako jedna z možných projekcií vývoja v Európe a myšlienka európskej ústavy, jednoducho cez vektor tohto uvažovania umožňuje.

Pojem sebakonštitúcia európskeho démosu. Čo vlastne znamená. Znamená to nejaké zvýšenie záujmu obyvateľstva o to, čo sa deje v Európskej únii v rámci súčasných možností, alebo to znamená posilnenie nadnárodných inštitúcií v Európskej únii, znamená to konštitúciu nejakého európskeho referenda, alebo nejakého európskeho zhromaždenia? Čo to teda vlastne znamená?

Radoslav Procházka

Najskôr sa uvažuje o možnosti, žeby pôvodný zdroj moci, ktorý vykonáva Európska únia, nespočíval v členských štátoch, ale v obyvateľoch tých členských štátov. Teraz tu máte na jednej strane členské štáty a to je jedna možnosť.

Práve táto myšlienka v uvažovaní o rovnocennej inštrumentalite spočíva v tom, že je tu aj tá možnosť, že by pôvodným zdrojom moci, ktorú Európska únia vykonáva, boli obyvatelia Európskej únie. Sebakonštitúcia démosu znamená to, že bude európske obyvateľstvo ochotné sa tejto konštitutívnej role ujať a ju realizovať. Osobne sa domnievam, že sa to nepodarí, že ten európsky démos nikdy nevznikne v tej ideálnej podobe. Mojm obľúbeným je philadelphský model – jednoducho ad hoc konvent, ktorý by bol kreovaný na základe priamych volieb európskeho obyvateľstva a bol by ad hoc konvent, ktorý by ratifikoval to, čo by sa prijalo týmto konventom, ale podľa môjho názoru až v poradí ďalším konventom, nie tým súčasným.

Daniel Lipšic

Točíme sa stále okolo legitimacy. Osobne nie som nepriateľom priamej demokracie, len si nemyslím, že ústavná zmena by mala podliehať na Slovensku „obligatórnemu“ referendu. Pokiaľ by táto základná norma mala byť legitimizovaná v referende, tak naozaj vytvárame istú federáciu, teda rozhodne nie to, čo je Európska únia dnes, a na to nevidím absolútne žiadny dôvod. Pokiaľ subjektmi tohto útvaru sú členské štáty, tak nevi-

dím dôvod, prečo by sa malo konať referendum o ratifikácii základnej normy.

U nás ale zatiaľ obligatórne referendum nemusí vôbec byť ani o vstupe do Únie, pokiaľ sa na tom dohodne parlament, tak sa také referendum uskutoční, ale vôbec nemusí byť.

Radoslav Procházka

Federalizmus ako federácia vzniká úplne inak, tam nie je vôbec žiadna logická väzba medzi tým, či to bude ratifikované národným parlamentom alebo referendum, keby tu bolo. Jednoducho dôležitý – už sme sa na tom dohodli – je obsah, pokiaľ tá inštitucionálna reforma, nech by bola aj ratifikovaná, ministrom zahraničných vecí za každý štát, a pokiaľ zakotví také prvky a taký obsah vzájomných vzťahov v únii, vzťahov Únie k členským štátom, ktoré budú zodpovedať federalistickému modelu a v mnohých aspektoch už dnes zodpovedajú, tak spôsob ratifikácie na tom jednoducho nič nemení.

Daniel Lipšic

Ani americká ústava nebola ratifikovaná v referende a vždy bola federálna ústava, ale pokiaľ majú byť fixované dnešné kompetencie Európskej únie v budúcnosti v akejsi ústavnej charte, tak nevidím dôvod na to, aby bola takáto charta legitimizovaná občanmi. Prečo by mala byť legitimizovaná občanmi členských štátov Únie?

Radoslav Procházka

Ústavná zmluva určite nie. Ústavná zmluva je jedna z tých dvoch podôb, ústavná zmluva je zmluva medzi štátmi. Európska ústava v podobe toho konštitutívneho démos ale nie je ústavná zmluva. Ústavná zmluva sa práveže rodí, ale ústavná zmluva je jednoducho terminus technicus pre zmluvu medzi členskými štátmi, a to práve podľa mňa je istou federalizá-

ciou. Keď sú tu jednoducho subjekty, ktoré zdola vytvárajú nejaký nadútvár, zdola ho vytvárajú vlastnou dohodou – ústavnou zmluvou a vytvárajú tu jednoducho istý strešný útvar. To je podľa mňa federácia. A je úplne jedno, či to ratifikujú národné parlamenty, alebo referendum.

Daniel Lipšic

V zmysle právnych záväzností dokumentu a v zmysle obsahu je určite jedno, či to budú ratifikovať národné parlamenty alebo to prebehne referendum, ale aký má zmysel, aby sme ratifikovali, pokiaľ nechceš vyslovene vytvoriť európsky démos, aký má zmysel, aby takýto text ústavného charakteru bol ratifikovaný referendum?

Radoslav Procházka

Má to obrovské dôsledky, založenie ústavnej zmluvy a pristúpenie k nej, ten regulačný rádius Európskej únie je natoľko významný, že odôvodňuje to, že sme sa k tomu mali možnosť vyjadriť. Pokiaľ nebude referendum o pristúpení k Európskej únii, tak ja osobne to budem vnímať ako dôvod pre občiansku neposlušnosť, pokiaľ sa na mňa budú vzťahovať smernice Európskej únie. To je totálna zmena rekogničnej normy a absolútny prielom do suverenity štátu a ja ako pôvodný zdroj moci v tomto štáte jednoducho musím mať možnosť sa k tomu vyjadriť, lebo nemôže za mňa presunúť štát moc, ktorá mu je len zverená. Moc patrí mne a ostatným a on ju proste presunie bez toho, aby som ja k tomu mal niečo povedať...

Daniel Lipšic

Referendum o vstupe je samozrejme správne, v tom súhlasím. Aký má ale zmysel, keď ústavná charta bude diktovať len ten status quo, aký je v súčasnosti, keď ty sa v bode A, vyjadriš k vstupu do Únie a potom len k istému dokumentu, ktorý je z čisto formálneho pohľadu odlišný, ale z materiálneho nebude odlišný, by si potreboval sa k tomu ešte raz vyjadriť v referende.

Radoslav Procházka

Singularita, bola skôr v opozite k tomu, že je tu momentálne pluralita, vymedzenie ústavného práva, je tu veľa zakladateľských zmlúv, 15–20 novelizácií z tisíc ustanovení, z toho 400 obsoletných a kodifikácia plus konsolidácia znamená vytvorenie jedného dokumentu, preto logicky, zjednodušene ako štvrtý pilier summitu z Nice znamená konštitucionalizáciu v Európe, teda singularita len v tom význame, že sprehľadníme kodifikáciu a konsolidáciu primárnej komunitárnej legislatívy.

Spomenul som, že momentálne primárna komunitárna legislatíva má materiálne znaky ústavy a za ústavu ju Európsky súdny dvor opakovane označil. Nezamútilo to nejako zvlášť národné identity podľa mňa, Dáni a Íri mohli pokojne povedať nie.

Som presvedčený, že musí byť zabezpečené konsenzuálne hlasovanie, to znamená jednomyselné hlasovanie štátov, to znamená, že to hlasovanie v štátoch prebehne takým spôsobom, ako si oni referendá organizujú, ale pokiaľ sa nevysloví ZA každý z tých štátov, tak tá ústavná zmluva alebo ústava nemôže byť prijatá.

Vidím skôr opačný následok, konzekvenciu voči Únii, nie voči členskému štátu, že on by mal byť potrestaný. Aspoň to je moja predstava konsenzuálnej ratifikácie.

Čo sa týka európskeho démosu – ja som svoj názor formuloval tak, že pokiaľ obyvateľstvo členských štátov Európskej únie dospeje k záveru, že spoločné podložie ich špecifických identít je natolko významné, aby odôvodnilo reflexiu tohto spoločného podložia v nejakom akte, akým je Charta EÚ, tak je to v poriadku.

Význam európsky ľud pre mňa neznamená nevyhnutne oklieštenie, redukciu tých špecifik kultúrnej, sociálno-psychologickej a iných vrstiev identity, ktoré súvisia tak s národom ale aj s niečím iným. Nemáme alebo neformujeme svoju identitu len s tým referenčným, tou kategóriou našej identity, to nie je len národ, ale ja si myslím, že tu ide o hľadanie spoločného podložia tých špecifických identít, a pokiaľ povaha podložia je dos-

tatočne významná na to, aby sa kreoval dokument, tak je to podľa mňa v poriadku a nemusí to znamenať, čo cítim, že sa mnohí boja.

Pokiaľ príde k realizácii tej šance, ktorá tu je, že sa kontingenty spoja, hoci podľa mňa sa nespoja, podľa mňa Slovenská republika nikdy nebude členským štátom Európskej únie, ale to je už extrémna menšina a myslím si, že pokiaľ by zašli do histórie, tak to podložie tu je, ďalej je tu mobilita obyvateľstva - vieme, aké sú piliere v Európskej únii, čo všetko je tam okrem kapitálu a služieb a tovaru aj voľný pohyb osôb, a pokiaľ sa jednoducho Európania vo vzájomnej konfrontácii stretávajú a zistia, že existuje spoločné podložie a povedzme si otvorene, ja neviem či írsky roľník nemá bližšie k slovenskému roľníkovi momentálne dnes alebo írsky k francúzskemu ako má nejaký „yuppie“ z Dublinu bližšie k francúzskemu „yuppie“ než k francúzskemu roľníkovi. Hovorím o tom, že referenčné kategórie formovania našej identity, prečo ich vzťahujeme len k slovenskému štátu alebo národu.

Daniel Lipšic

Mne osobne sa zdá byť naozaj nelogické, aby akýmkoľvek spôsobom, čo akokoľvek nepriamym, myšlienka európskeho ústavného dokumentu mala vytvárať potrebu európskeho ľudu. Ak v určitom okamihu vznikne vedomie európskeho ľudu, čo si neodvažujem tvrdiť, či vznikne alebo nevznikne, tak potom samozrejme bude priestor na úvahy o nejakom ústavnom dokumente. Robiť to naopak, tak, že sa najskôr prijme európsky ústavný dokument, aby to v nás, čo sme zatiaľ nepocítili to európske, si myslím, že to nie je ten správny postup.

Preto ma nemrzí, či to bude referendum alebo to nebude referendum, podľa mňa vstup do Európskej únie musí byť urobený v referende, pretože tam sa štát vzdáva časti svojej zvrchovanosti, to je samozrejmé, ale už ďalšie nadväzujúce akty, tak robené byť nemusia.

Má to jeden problém, a to ten, že veľká časť komunitárnej legislatívy má podobu sekundárnych noriem, ktoré sú prijímané byrokraciou, ktorá nemá legitimitu ani členského štátu. To je určitý problém, na ktorý neviem, aké presné riešenie nájsť.

Potrebuje Európska únia reformu inštitúcií, pokiaľ áno, ako to spraviť bez ústavy?

Daniel Lipšic

Problém každého kvázi štátneho útvaru, ktorý mal určitý rozsah kompetencií je, že tie sa nedajú vykonávať primárnou legislatívou, čím neúmerne rastie legislatíva sekundárna a naozaj sa v štáte vytvára, alebo aj takomto kvázi štátnom útvaru akási štvrtá moc v štáte, ktorú tvorí byrokracia, ktorá právne pripravuje, schvaľuje a vykonáva sekundárne normy. To je podľa môjho názoru problém moderného sociálneho štátu vo všeobecnosti, že veľká časť právneho poriadku je tvorená sekundárnymi normami. Ale ja neviem, či len sekundárne normy sú problém a či v prípade, že by sa zvýraznila právomoc v legislatíve Európskeho parlamentu, že by spolurozhodoval s Radou o všetkých legislatívnych veciach, či by to bolo tým najlepším riešením. Veď za posledné roky práve Európsky parlament a jeho rôzne rozhodnutia vzbudzujú určité vážne otázky. Boli to rozhodnutia, ktoré sa snažia Európe vnútiť jeden pohľad na určitú oblasť, a to, myslím si, že nechce, aj keď práve motív je zrejme vytvoriť nejaký spoločný európsky ľud, tak to má podľa mňa práve opačný efekt. Tým, že sa o to Európsky parlament, nie Komisia, snaží, prijímajú sa rezolúcie, ktoré zasahujú do doposiaľ suverénnej právomoci členských štátov, sú síce zatiaľ nezáväzné, ale keby sme Európsky parlament posilnili, tak existuje podľa mňa veľká hrozba vo všeobecnosti, ako Európska únia bude vyzerať a aké tendencie v nej budú prevažovať.

Radoslav Procházka

Myslím si, že to je veľmi slabý argument, že hrozba je, že by Európsky parlament mal mať právomoc tú, ktorú teraz nemá, to znamená, že by pôsobil aj normatívne, že by niektoré veci reguloval. Ale to je predsa uholný kameň demokracie, že volení zástupcovia rozhodujú. Je to hrozba samozrejme, ale je to hrozba taká istá ako v prípade iných demokratických mechanizmov.

Daniel Lipšic

Rada má moc odvodenú od členských štátov a členské štáty sú všetky demokratické, takže tam nevidím problém.

Európsky parlament má ambície cez nezáväzné rezolúcie, práve možno že aj vďaka svojmu zloženiu, zasahovať do kompetencií, ktoré nielen že nie sú v kompetencii Európskeho parlamentu, oni nie sú v kompetencii Európskej únie vôbec, žiadnych orgánov Európskej únie. Myslím si, že posilniť úlohu Európskeho parlamentu s tým, že všetky problémy Európskej únie pominú, je podľa mňa čistý nezmysel.

Radoslav Procházka

Európsky parlament nie je kreovaný niekde z Marsu, je zvolený ľuďmi, ktorí v Európe žijú. Tie rezolúcie sú nezáväzné, a ani ja nesúhlasím s rozhodnutiami a mnohými rezolúciami Európskeho parlamentu, ale že by som mal preto Európsky parlament spochybňovať a vnímať ho ako hrozbu, to potom celú myšlienku legitimacy staviame na hlavu.

František Šebej

Kolkokrát ste mali možnosť prísť do styku s Európskym parlamentom? Lebo ja tú možnosť mám pravidelne a musím povedať, že tá inštitúcia nie je v danom okamihu v takom stave, že by som jej zveril do rúk vytváranie zákonov platných pre celú Európu. Tá inštitúcia nie je schopná v danom okamihu tak, ako je zložená, tak ako je kreovaná, dokonca ani zbaviť sa takej veci, že zasadať na dvoch miestach.

Celý Európsky parlament, ktorý má postavený neskutočný palác, sa každé dva alebo tri týždne zabalí do takých plechových boxov, ktoré sú po nekonečných chodbách Európskeho parlamentu a odsťahuje sa robiť, to isté čo robil v Bruseli, do Štrasburgu, celý ten vyše 600-členný parlament plus tisíce úradníkov býva v hoteloch za peniaze európskych daňových poplatníkov, len kvôli francúzskej národnej pýche, lebo tam prosto postavili palác. Nevieť, ako by ten parlament vyzeral, keby bol plný

ľudí, ktorí to myslia s európskym démos vážne. To, že neexistuje európsky démos, je aj predznamenaním toho, ako vyzerá Európsky parlament.

Mám ešte jednu výhradu. Do záväzných ústavných dokumentov a dokonca aj do interpretačných dokumentov preniká ideologický svetonázor aktérov. Tomu sa nedá zabrániť, ale ako ja teraz vnímam Európu, tak do tých dokumentov prenikajú prvky, z ktorých mám obavu.

Napríklad konferencia vedúcich predsedov výborov pre európske záležitosti členských krajín, kde boli predsedovia výborov pre európsku integráciu z prizvaných krajín, má ambíciu stať sa druhou komorou Európskeho parlamentu. Tento orgán prijal nedávno dokument, kde sa ako jeho súčasť spomínajú sociálni partneri. Sociálni partneri sú terminus technicus, ktorý proste vyjadruje to, čo my poznáme ako tripartitu. To je prvok korporatistického štátu, ktorý zrazu má ambíciu usadiť sa ako súčasť všeobecného právneho systému celej Európy.

Ale je mnoho európskych štátov, ktoré s tým nie sú spokojné a dúfam, že aj my prestaneme byť takýmto štátom, ale podstatné je, že na ten kus papiera celkom mimovoľne prenikol ideologický názor, povedzme to rovnako, socialistický, a ja sa teraz pýtam, ako sa dá zabrániť, aby vznikol ústavný dokument, povedzme Charta alebo ústava, ako sa dá zabrániť tomu, aby nebol ústavným vyjadrením prevažujúceho socialistického ideologického pohľadu v Európe.

Daniel Lipšic

Podľa mojej mienky nijako, pretože to závisí od tvorcov dokumentu. Skôr považujem za dôležité, aby sa zabránilo zásahom do textu následne, to znamená, aby určité práva v nejakom ústavnom dokumente o 40 rokov neskôr nestali inými právami, čo je fenomén, ktorý sa dosť často objavuje, tým, že sa využívajú expertízne výklady v práci, v ktorej môžu vyjadriť aj svoje ideologické preferencie; v Európe aj v Amerike sa to nazýva dynamický výklad práva, to znamená, že právne znamená zákaz mučenia v roku 1948 a v roku 2000 niečo iné a to niečo iné je de facto to, čo povedia sudcovia ústavného tribunálu. Problém je práve ten, že pokiaľ, sa napríklad v roku 1950 za muče-

nie nepovažovala samoväzba, ale v roku 2050 sa môže považovať. Znamená to, že štátu, ktorý bude mať vo svojom právnom poriadku samoväzby, môže byť zabránené ich využívať cez judikatúru ústavného súdu.

Problém je v tom, že vývoj ľudských práv môže ísť aj opačným smerom. To podľa mňa znamená, že obsah ľudských práv musí byť fixovaný v čase, keď bol prijatý, a to je problém, ktorý v Európe existuje.

Milan Krajniak, riaditeľ Tlačového oddelenia KDH

Európska únia dnes javí prvky federácie. Kde je podľa Vás tá hranica? My sme boli súčasťou česko-slovenskej federácie, sme teraz samostatným suverénnym štátom. Kde je tá hranica, keď budeme teraz vstupovať do Európskej únie, a Európska únia pôjde nejakým ďalším vývojom, kde je tá hranica, kedy ešte budeme samostatným zvrchovaným štátom, alebo sa staneme Bavorskom, prípadne Rode Islandom, proste kde je tá hranica v kompetenciách?

Radoslav Procházka

Podľa mňa sa tá hranica nedá pomenovať. Článok 308 zmluvy hovorí o takzvaných implicitných kompetenciách, teda tie, ktoré pripúšťajú istý dynamický vývoj, a tá klauzula tam zostane. Nedá sa to v okamihu vstupu delimitovať tak, že sa povie, že ide o tie a tie kompetencie. Staticky sa tá delba nedá nikam posúvať.

Posúvať sa, ako sa to stalo za posledných 40 rokov v Európskej únii, tie kompetencie sa posúvajú a tento článok je taká základná báza pre to. Podľa mňa je ale problém v tom, že sa vzdávame časti zvrchovaných správ podpísaním o prístupení a tým v podstate ako keby podpisujeme bianko šek organizácii, jedno políčko a to je to, že sa podieľame na výkone tých jej kompetencií, za tých podmienok, ktoré tam sú. To znamená, konsenzuálne hlasovanie v niektorých prípadoch, kvalifikované v iných prípadoch, ale jediná poistka, podľa mňa, po podpise toho bianko šeku, je to, že jednoducho budeme mať podiel na výkone jurisdikcie.

Čo je ideálna forma?

Radoslav Procházka

To, čo funguje v Spojených štátoch je podľa mňa nerealizovateľné v Európe, pretože národné identity sú tu samozrejme silnejšie, ako sú identity príslušníkov k jednotlivým štátom v Amerike.

Moja ideálna predstava Európskej únie vyzerá tak, že tam bude Slovenská republika, to je prvý predpoklad vôbec uvažovať o tom, ale v podstate niečo podobné ako je dnes, s tým, že tam bude prievan v byrokracii, že sa radikálne obmedzí sekundárna legislatíva a s tým, že nominácie do orgánov vykonávajúcich jurisdikcie Európskej únie sa budú konať z parciálnych volieb, že kabinety nebudú nominovať svojich reprezentantov, ktorí budú vykonávať primárnu legislatívu. To znamená, že Rada bude volená priamo a jej predseda bude priamo volený. To sú drobnosti, ale keď mám povedať, aby to nebolo hrou, tak súčasná podoba, s tými výhradami, ktoré som formuloval, mi v zásade vyhovuje.

Keďže sme začali citátom, tak mám tiež jeden pripravený. Chcem ním urobiť za dosť tejto konzervatívnej pôde. Wolfgang Schauble povedal: „žiadame ústavnú zmluvu, ktorá by jednoznačne vymedzila právomoci členských štátov a ich federatívnych jednotiek a európskych inštitúcií a jasným, zrozumiteľným spôsobom by stanovila ciele európskej integrácie.“ Ďalej Schauble ako predstaviteľ Európskej ľudovej strany hovorí, že: „budúca ústavná zmluva by mala byť úplne novou zmluvou a nielen rozšírením už existujúcich zmlúv“. Tak toľko konzervatívec.

Daniel Lipšic

V skutočnosti, či to bude federácia alebo nebude, tam nemá žiadny súvis, akým spôsobom bude kreovaná Rada, ako akási druhá komora parlamentu, pretože sú federácie, kde je druhá komora volená nepriamo, nie je volená priamo, takže tam by som nevidel problém.

Európska únia by nemala dostať podobu federácie, myslím si, že dnešné rámcové rozdelenie kompetencií medzi Európskou úniou na jednej strane a členskými štátmi na druhej strane, by nemalo ísť ďalej, ale súhlasím s tým, že bolo by vhodné sa zamýšľať nad mechanizmom, ako obmedziť rozsah sekundárnej legislatívy v rámci komunitárneho práva. Zmluva, ak by nejaká bola, by mala obsahovať len kompetencie Európskej únie, nie členských štátov.

Jaroslav Daniška

Dovoľte teda na záver aj mne malú poznámku. Nuž, medzi európskymi konzervatívami je toľko socialistov, že citovať ich ako konzervatívov, nemá niekedy význam.

Diskutujúci

Daniel Lipšic

- Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave,
- Harvard,
- KDH,
- advokát.

Radoslav Procházka

- Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave,
- Yale University,
- učí na Trnavskej univerzite,
- spolupracovník Ústavného súdu SR.

Diskusiu moderoval

Jaroslav Daniška

- študoval politológiu na Trnavskej univerzite a Univerzite Karlovej v Prahe,
- spolupracovník KI.

Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika
riaditeľ: Ondrej Dostál
Štefánikova 1, 81106 Bratislava, Slovenská republika
tel./fax: 00421 - 2 - 52493745
E-mail: conservative@institute.sk
www.konzervativizmus.sk

KONZERVATÍVNY INŠTITÚT
CONSERVATIVE INSTITUTE
M R ŠTEFÁNKA